

ENRIC MARÍN

JOAN MANUEL TRESSERRAS

Catalunya: una revolta democràtica

El conflicte entre Catalunya i l'Estat ha inspirat moltes imatges i metàfores. Entre les més displicents, la metàfora del suflé i, entre les més amables, la imatge de la revolta dels somriures. Però després de la col·lisió de setembre-desembre del 2017 ja és evident que som en un trajecte de llarg recorregut i que els poders de l'Estat faran tot el que estigui al seu abast per esberlar la cohesió civil catalana. Atesa la incapacitat de definir un marc de diàleg i negociació, a l'Estat només li queda l'amenaça formulada per Aznar: trencar Catalunya per impedir que es trenqui Espanya. La reivindicació catalana situa l'Estat espanyol davant l'abisme de la seva pròpia impostura, insolvència i fragilitat. I la seva resposta es circumscriu a plantejar la batalla en els fronts que li són més favorables —violència, instrumentalització del sistema legal i judicial, pressió econòmica, intoxicació mediàtica— per mantenir el monopoli del poder.

La revolta democràtica catalana s'ha volgut presentar, sovint, com un moviment purament reactiu a la sentència del Tribunal Constitucional del 2010. I també s'ha interpretat, en ocasions, com un canvi d'hegemonia en sentit restrictivament electoral: de la centralitat parlamentària convergent a una nova centralitat més esquerrana. Totes dues perspectives són massa limitades. Perquè l'apoderament de la

Enric Marín (Barcelona, 1955), expresident de la Corporació Catalana de Mitjans de Comunicació, és professor del Departament de Mitjans, Comunicació i Cultura de la UAB

Joan Manuel Tresserras (Rubí, 1955), exconseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, és president de la Fundació Irla i professor del Departament de Mitjans, Comunicació i Cultura de la UAB

societat catalana va començar molt abans del 2010, i perquè el canvi d'hegemonies és simultàniament social, cultural i polític. Cal entendre, en primer lloc, que en el desencadenament de la revolta catalana se sobreposen i interactuen diverses crisis. La crisi sistèmica del règim del 78, la crisi econòmica de la darrera dècada, la crisi de legitimitat de les democràcies liberals, la crisi dels desequilibris provocats per la darrera fase de la globalització de l'economia, o la severa crisi d'estancament del projecte europeu.

UN PROCÉS DE LLARG RECORREGUT

El Pacte del Majèstic del 1996, entre la dreta catalana i la dreta espanyola, va endarrerir tres o quatre anys la percepció generalitzada del que començava a ser una evidència: que l'esquema autonomista estava esgotat i no podia satisfer les necessitats d'autogovern de Catalunya. A finals del segle passat ja s'havien acumulat els indicis que permetien afirmar que en l'escenari definit per la darrera fase de mundialització del capitalisme (que ha significat una ampliació de la globalització de l'economia, de la cultura i les comunicacions), Catalunya necessitava reforçar de manera significativa el seu poder polític, econòmic i cultural. Només el sucursalisme de les classes dirigents tradicionals i les seves expressions polítiques principals ajornava l'imprescindible projecte nacional de modernització i d'adaptació a les noves condicions. A partir de la primavera de l'any 2000, i impulsat per la majoria absoluta, Aznar va poder desplegar el gruix del seu programa: el pensament de la FAES va prendre cos en forma de programa de govern. L'arrencada del segon mandat d'Aznar va esvaïr qualsevol dubte sobre l'estil i el contingut de l'acció de govern de la nova etapa; va mostrar clarament que el PP ja havia aconseguit l'hegemonia del nacionalisme espanyol —per la via del retorn al «*atado y bien atado*»— i, finalment, també va fer visible la caducitat de la política del «peix al cove». La resposta de la societat catalana va ser el primer tripartit.

¿Què és el que donava sentit a la primera experiència d'una coalició d'esquerres a Catalunya des dels anys trenta del segle passat? Bàsicament, a banda de normalitzar l'esquema de l'alternança democràtica, es van obrir tres processos que han marcat la política catalana de forma irreversible:

En primer lloc, es va implicar en l'acció de govern de la Generalitat grups socials que se n'havien vist parcialment o totalment exclosos durant dècades. Aquest fet ha tingut més importància de la que habitualment s'hi reconeix. En segon lloc, es van reforçar les polítiques públiques de contingut social en un moment en què, amb la darrera onada migratòria, la societat catalana estava experimentant la transformació demogràfica més important des dels anys seixanta. I, en tercer lloc, es va posar

en marxa l'elaboració d'un nou Estatut que garantís el reconeixement nacional de Catalunya i que blindés les competències bàsiques de l'autogovern català en els àmbits institucional, econòmic i financer, així com en el cultural i comunicatiu.

Els dos primers factors aprofundien i ampliaven les polítiques de cohesió social que havien caracteritzat el pujolisme. El tercer, en canvi, representava un clar trencament amb el període anterior. La tramitació de l'Estatut, després de l'aprovació pel Parlament el setembre del 2005, va ser penosa i va tenir un final que no havien imaginat ni els més pessimistes. Des de la seva òptica estrictament autonomista, el president Pujol tenia certa raó amb les seves reticències a replantejar les relacions amb l'Estat. Però des d'una òptica sobiranista no podia tenir sentit mantenir la ficció d'un autogovern tan limitat i fràgil. En el tombant de segle ja era inajornable escatir si Espanya estava disposada a redefinir-se acceptant el caràcter compost de l'Estat i reconeixent la seva diversitat lingüística i nacional. Aquest fou el repte que el nou Estatut plantejà a les elits polítiques, econòmiques i mediàtiques espanyoles: acceptar o rebutjar l'arquitectura bàsica de l'esquema de cosobirania de la proposta aprovada pel Parlament de Catalunya. Era, de fet, l'última oportunitat per renovar el pacte constitucional donant-hi cabuda a Catalunya. La resposta va ser un sonor cop de porta que va significar un abans i un després en la política catalana i en la política espanyola.

Pel que fa a la política catalana, la intransigència de l'Estat va accelerar el procés de presa de consciència sobre la caducitat de l'autonomisme, i va certificar l'esgotament d'un model de govern basat en el pacte d'esquerres (2003-2006, 2006-2010) que ja estava molt tocat pels efectes de la crisi. També va posar al descobert que, amb el fracàs de la reforma de l'Estatut, el PSC s'havia quedat sense projecte nacional per a Catalunya.

El rebuig radical a la proposta catalana i el trencament del pacte constitucional a Catalunya no foren sobtats sinó que la «castració química» de l'autonomia venia de lluny. La sentència del Tribunal Constitucional culminava una política i fixava un punt de no retorn en la deriva uniformista de l'Estat. I la gestió de la llarga crisi econòmica ha brindat noves oportunitats per aplanar l'autonomia: fent un política de recentralització sistemàtica; obligant a les administracions autonòmiques a assumir la part més dura i sensible de les retallades pressupostàries, i reduint al límit l'autonomia financera d'una Generalitat econòmicament subordinada.

Erosionades jurídicament les bases polítiques, culturals i simbòliques de l'Estatut, l'estrangulament econòmic ha estat el cop de gràcia a l'autogovern català. Sense autonomia financera real no és possible cap autogovern efectiu. I, de fet, l'autonomia ja era un subsistema subordinat de gestió tècnica abans de l'apli-

cació del 155. El fràgil autogovern dels darrers quaranta anys ha estat laminat a consciència. Però els aspectes vigents de l'Estatut són una projecció de sobirania popular que no ha de ser menystinguda. I encara poden funcionar com a marc legitimador de l'expressió democràtica dels ciutadans de Catalunya. En aquest estret marge d'espai polític s'està lluitant per fer possible la cohesió social i donar impuls a les llibertats nacionals.

El fracàs de l'actualització de l'autonomia va obrir un nou escenari polític que ha acabat posant en qüestió de forma radical el model de relacions entre Catalunya i Espanya configurat en els anys de la Transició. Amb la força d'un moviment tectònic, la centralitat política s'ha desplaçat cap el sobiranisme econòmic, polític i cultural. Un sector àmpliament majoritari del catalanisme polític ha identificat la continuïtat del projecte català amb l'estat propi. Això respon a tres constatacions complementàries. En primer lloc, que en el nou context de mundialització de l'economia i de la cultura, cap comunitat nacional té garantida la seva continuïtat recreada sense el grau d'autogovern propi d'un estat. En segon lloc, que l'Estat espanyol ha demostrat de forma inequívoca la seva incapacitat per assumir la singularitat nacional catalana: ni vol, ni pot cobrir les funcions d'estatalitat que la societat catalana requereix amb urgència. I en tercer lloc, la convicció que la superació de la crisi social derivada de la crisi econòmica exigeix poder definir un model econòmic i social propi, i poder gestionar sense interferències la totalitat dels recursos generats.

DE LES CONSULTES PER LA INDEPENDÈNCIA AL 15-M I LES GRANS MOBILITZACIONS: EL PROTAGONISME POPULAR DE LA REVOLTA

Els darrers deu anys a Catalunya ha anat prenent forma una revolta democràtica protagonitzada per un bloc social molt ampli i molt transversal. Hi coincideixen classes mitjanes treballadores i la classe obrera il·lustrada i qualificada. Emprendedores autònomes, petits o mitjans empresaris, treballadors i treballadores de la indústria o els serveis, professionals liberals i de la cultura, gent dels serveis públics de sanitat o d'ensenyament. Gent jove i gent gran. De tota mena de d'òrgens socials i procedències culturals. Persones inquietes, formades, informades, viatjades, responsables i decidides a prendre la iniciativa política per defensar els seus drets i llibertats. De fora estant, s'ha parlat sobretot de moviment de les classes mitjanes. Però no és tant una qüestió de condició econòmica com de la determinació de disposar de tots els atributs de civilitat i ciutadania. Aquesta mena de nova menestralia, complexa i diversa, connecta amb les inquietuds socials, la vocació innovadora

i transformadora del model econòmic i la tradició popular associativa i d'auto-organització que ha caracteritzat la modernitat a Catalunya des dels inicis de la revolució industrial. Aquesta nova menestralia de base popular ha anat guanyant desimboltura i capacitat organitzativa mentre anava consolidant una cultura política teixida al voltant del dret a decidir i a una permanent reivindicació de protagonisme polític. Per aquesta via, aquest emergent bloc social i històric, veritable actor principal del «procés», s'ha desconnectat d'aquelles elits econòmiques, polítiques o mediàtiques —que viuen amb evident incomoditat el nou escenari polític català—, i les ha desbordat. Ras i curt: el patriciat local no és el protagonista del procés. Els seus representants més significats en són actors hostils, o hi assisteixen com a incòmodes i escèptics espectadors. La política catalana moderna ha tendit a funcionar entre un esquema plutocràtic o un de mesocràtic. La normalitat ha estat més plutocràtica —tot i la crònica feblesa de les elits locals— que mesocràtica; però en els moments de canvi social, cultural i polític han estat les classes populars les que han fixat el rumb i els objectius. Ara vivim un d'aquests moments.

Com a resultat de la reconfiguració que comentem, s'està produint a Catalunya un desplaçament de l'hegemonia social. Aquest fet és clau. La centralitat política del catalanisme ja és sobiranista, i el sobiranisme és el moviment social més organitzat a la Catalunya d'avui. Però, amb la seva pluralitat, els moviments socials no es limiten a demanar per a Catalunya el poder polític, econòmic o cultural que correspon a un estat sobirà en el context europeu. També demanen una altra economia, una altra política i una cultura i una comunicació més obertes i democràtiques.

Encara que el moviment del 15-M i el moviment per l'estat propi no van ser protagonitzats per actors socials coincidents —parcialment sí, però no pas completament— el context de crisi que ha originat aquestes dues expressions de descontentament és el mateix. I també sembla clar que la confluència ideològica i de projecte és cada cop més nítida, malgrat la penetració del discurs nacionalista espanyol reactiu de Ciudadanos en molts barris populars metropolitans.

En qualsevol cas, ara com als anys setanta del segle passat, l'impuls de la política a Catalunya va de baix a dalt, no de dalt a baix. Està per veure fins on ens portarà aquest impuls democratitzador, però el distanciament experimentat a Catalunya entre el patriciat local i la nova menestralia s'inscriu en un fenomen més general: la creixent distància observable arreu entre les elits polítiques o econòmiques i la població. Distància que es manifesta en tot, però particularment en la diferent percepció de la realitat i en els llenguatges que pretenen expressar-la. Mentre la població ha patit i pateix els efectes concrets d'una severa crisi econòmica, so-

cial i institucional, bona part de les elits globals, europees, madrilenyes o catalanes continuen instal·lades en una visió abstracta de la realitat que s'entossudeixen a interpretar i expressar amb argot tecnòcrata. Sovint, aquesta distància i la incapacitat de les esquerres convencionals han facilitat l'aparició de populismes autoritaris. A Europa i Amèrica els exemples són molt diversos. Però també, amb perfils propis, a Catalunya i Espanya. En el cas espanyol amb un populisme neolerrouxista amb vernís liberal (Ciudadanos) i un populisme democràtic i d'esquerres sense capacitat d'esdevenir hegemònic a curt i mitjà termini (Podemos). A Catalunya, tot i la consolidació electoral del neolerrouxisme identitari de C's, la centralitat política l'ocupa de forma clara el sobiranisme progressista.

Les elits catalanes i espanyoles no tenen interessos econòmics idèntics, però comparteixen la incapacitat per entendre adequadament els dos fenòmens que més profundament marquen la societat catalana d'avui. Parlem de l'angoixa provocada per l'erosió de perspectives individuals i col·lectives llegada per la crisi econòmica, i de la desafecció majoritària que generen a la societat catalana el nacionalisme espanyol i els seus símbols. La popularització de l'estelada expressa només superficialment aquesta profunda desafecció. És l'exteriorització desacomplexada d'un canvi decisiu en centenars de milers de consciències, en la percepció elaborada i crítica de quines són les seves referències primordials. Es tracta d'unes preses de posició que no es limiten a una modificació de l'orientació de vot sinó que comporten veritables redefinicions de qui és cadascú.

La rotunditat de la desconexió entre la política catalana i la política espanyola també s'explica, però, per l'evolució divergent del catalanisme i de l'espanyolisme. En el camp del catalanisme, des de finals dels anys noranta i, encara més, d'ençà del 2005, s'ha obert camí una revolució conceptual al voltant del dret a decidir i de la mateixa noció de pertinença nacional, que ha perdut el llast del romanticisme essencialista propi dels nacionalismes tradicionals. El catalanisme ja respon de forma majoritària als esquemes del que Manuel Castells considera una *identitat-projecte*. És un projecte inclusiu, no ètnic; un projecte que es reconeix inacabat, procés obert; un país en construcció permanent, no pas la voluntat de reconstrucció nostàlgica d'un passat més o menys enyorat i mitificat. Així doncs, sobre la base de la reivindicació cultural, les dues línies de força més rellevants del catalanisme d'aquest segle XXI són el seu caràcter democràtic (dret a participar i a decidir) i el seu caràcter social (projecte col·lectiu i inclusiu). El projecte sobiranista es proposa consolidar un model democràtic sòlid per a un país socialment equilibrat i avançat que esdevingui motor econòmic, polític i cultural del sud d'Europa. Per això, la construcció de la República suscita un suport tan ampli.

Un dels aspectes més rellevants d'aquest nou projecte social i polític consisteix a plantejar sobre noves bases la relació entre els diferents territoris de parla catalana. Podria ser que en els pròxims anys aquestes relacions experimentessin canvis més intensos, ràpids i positius del que ara mateix sembla imaginable. Perquè aquests canvis es puguin obrir camí cal abandonar la idea voluntarista d'uns Països Catalans entesos com estat-nació convencional per a pensar-los, més aviat, com una nació d'estats. Algunes de les primeres vies per assajar aquest nou tipus de relació haurien de passar per l'economia i la cultura.

L'independentisme català d'esquerres no es proposa la construcció d'un estat-nació amb voluntat de servir com un instrument de dominació, sinó la construcció d'un sistema de poder de baix a dalt —la República— que constitueixi el blindatge institucional dels drets i llibertats de la ciutadania i la garantia del compromís amb la justícia i la igualtat social. L'estat-nació va ser concebut per les elits econòmiques i polítiques per consolidar el seu poder i institucionalitzar-lo d'una manera estable i durable. Les arrels econòmiques i polítiques del seu poder determinaven el model social que defensaven i la naturalesa de l'estat que anaven construint. Per això aquelles elits van recórrer a la cultura i al sistema d'instrucció i de comunicació de manera instrumental. Van partir de l'economia i la política per servir-se de la cultura com a recurs amb l'objectiu d'unificar la llengua i les formes d'expressió, la memòria històrica, les formes de reconeixement i el patrimoni compartit, i, al capdavant, la identitat. Identitat «nacional» única i distintiva, imposada, proposada des de l'estat per tal de fer coincidir l'estat, el mercat, el marc jurídic, la nació, la cultura i la identitat. Aquesta va ser la funció principal atorgada al conglomerat instrucció-cultura-art-premsa: delimitar i cohesionar l'espai social dominat.

Ara l'independentisme republicà sap que vivim un altre temps, sota la iniciativa d'uns altres grups socials, amb un propòsit d'hegemonia i unes prioritats històriques i polítiques radicalment oposades a les diferents formes de la dominació social. Per això el moviment pel dret a decidir i per la República ha pres la forma d'una revolució democràtica. I d'aquesta manera situa la qüestió del model socioeconòmic, la defensa de les llibertats, la justícia social o l'impuls de la qualitat en la participació democràtica al centre de les seves preocupacions. Per no tornar a ser dominats. En conseqüència, cada vegada és més clar que, per comptes de partir de l'economia i la política per pensar el model social i de poder, caldrà partir de la cultura per, arribat el cas, emprar instrumentalment les eines de l'economia i de la política per poder assolir els objectius fixats.

En contrast amb la renovació del catalanisme i la seva cultura política, en els darrers vint anys l'espanyolisme hegemònic ha anat assumint els postulats d'un

nacionalisme de matriu neofalangista envernissat amb una retòrica pretesament liberal. Un liberalisme castís, paradoxalment autoritari, que confon la llibertat amb la desregulació social i econòmica. La FAES ha guanyat la batalla ideològica del nacionalisme espanyol i l'ha impregnat de la seva concepció d'inspiració uniformista, autoritària i essencialista. El resultat és que els marcs interpretatius polítics i socials que resulten versemblants i convincents a la resta de l'Estat tenen ben poc crèdit a Catalunya; mentre que els marcs que avui tenen sentit per a la societat catalana ja són pràcticament incomprendibles per a l'opinió pública i publicada de la resta de l'Estat. L'aparició reactiva i normalitzada, encara que minoritària, de banderes espanyoles als carrers de viles i ciutats catalanes no oculta que, d'una banda, el nacionalisme espanyol ha perdut la batalla dels conceptes, de les idees i de l'imaginari simbòlic a Catalunya; i, de l'altra, Catalunya ja no és reconeguda per Espanya tal com es veu a si mateixa. El nacionalisme de la FAES ha imposat i reforçat una determinada noció d'Espanya a canvi d'expulsar-ne Catalunya.

Com van tornar a mostrar els resultats electorals del passat 21-D, obtinguts en les condicions més adverses, a Catalunya s'ha ordit una nova majoria social disposada a assumir la direcció en la construcció del país. Les eines de poder necessàries per a donar forma al projecte republicà encara no són a l'abast. La relació de forces tampoc està del tot decantada, però l'hegemonia i el lideratge social i polític ja no són a les mans de la minoria habitual. La manca de projecte de les minories dirigents tradicionals ha deixat un buit immens que, ara, sectors molt amplis de la societat catalana han decidit omplir pel seu compte. En el seu propi activisme i en els nous moviments socials que inspiren s'hi manifesten, sobretot, tres línies de transformació estretament interrelacionades: el reconeixement de la plena sobirania; el canvi cap a un model econòmic i social que prioritzi els interessos col·lectius, la igualtat i la justícia; i la implantació de nous mecanismes de participació política, objectius i valors. Aquest és el contingut substancial del nou salt modernitzador que hi ha a l'agenda política i que inspira el projecte republicà: més sobirania, més igualtat social i més qualitat democràtica. Hi ha un clam estès a favor d'un gir de dignitat i d'una urgent operació de la higiene democràtica que permeti recuperar la confiança en una política i una administració pública impol·lutes; acabades d'estrenar.

El caràcter transversal i interclassista del sobiranisme no ho fa del tot visible, però l'amplíssim moviment cívic desplegat durant l'agudització de la crisi i dels seus efectes ha reforçat un desplaçament de la consciència ciutadana cap a posicions identificades amb les tradicions progressistes. La inclusió en el nucli mateix de la reivindicació sobiranista —i en les campanyes de l'ANC i Òmnium— de l'exigència d'una profunda regeneració democràtica i la transformació del sistema

econòmic i social, n'és l'expressió tangible. Aquest desplaçament de la consciència dels sectors socials més dinàmics constitueix una gran oportunitat per a les esquerres, en procés —també— de reorganització. La necessitat de proporcionar una resposta adequada a la demanda de noves formes de participació política interpel·la especialment unes esquerres involucrades en l'actualització general d'idearis i projectes, i en procés de repensar les pròpies estructures organitzatives.

En aquest context, l'emergència recent de projectes alternatius d'esquerres, en vies de precisar les seves propostes, formes d'organització i marcs d'aliances, afectarà sobretot espais fins ara representats al Parlament principalment per la CUP o els Comuns. Però la possibilitat d'articular una esquerra de vocació majoritària i capaç de suscitar un suport social ampli i transversal, a expenses del vincle que hi puguin establir les formacions anteriors, se situa al voltant de la confluència entre el republicanisme social i independentista d'ERC, el socialisme inequívocament sobiranista i els sectors més progressistes i sobiranistes de la tradició democratacristiana. Un esquema que podria recordar el frustrat «compromís històric» d'Enrico Berlinguer, però sense les hipoteques de la política italiana en el darrer tram de la guerra freda.

DESPRÉS DEL 155

La legislatura que es va obrir amb les eleccions del 2015, caracteritzades com a plebiscitàries pel sobiranisme, va entrar en una fase conclusiva la tardor del 2017. No cal fer-ne la crònica detallada. El fet és que, després del relleu de Mas per Puigdemont, el resultat de la moció de confiança plantejada el setembre del 2016 es resumeix en l'aposta «referèndum o referèndum». Voluntat de negociar amb l'Estat la celebració d'un referèndum a Catalunya sobre la independència i, en el cas que això resultés impossible per la negativa de l'Estat, determinació de convocar igualment el referèndum el setembre següent per donar compliment als compromisos electorals contrets.

El referèndum de l'1 d'octubre va suposar una gran victòria popular davant la repressió orquestrada per l'Estat. Les imatges de la violència policial i la resistència ciutadana van donar la volta al món i van situar la qüestió en l'agenda internacional. Els poders de l'Estat es veien superats per segona vegada. La primera fou l'atemptat gihadista del 17 d'agost. L'absència de l'Estat en la gestió policial i política de la crisi va encendre totes les alarmes i va alimentar de forma definitiva l'obsessió de «Madrid» per les realitats més tangibles de l'autogovern català: administració, sistema educatiu, mitjans públics i policia. L'1 d'octubre al vespre ja estava clar quina seria la resposta de l'Estat a la humiliació soferta: la voluntat de desconstruir l'autogovern tan sistemàticament com fos possible. I també era clar que el govern català no

podria o no sabia fer front a l'onada repressiva que, de fet, ja s'havia iniciat el 20 de setembre amb la detenció de càrrecs governamentals. L'aplicació discrecional de l'article 155 i l'empresonament o l'exili dels membres del govern i líders socials i la convocatòria exprés de noves eleccions amb el resultat d'una nova majoria independentista han obert una nova fase del conflicte entre el sobiranisme i l'Estat.

Si ens representem aquest conflicte com una partida d'escacs, la major part del temps la iniciativa ha correspost a l'independentisme. Els poders de l'Estat (legislatiu, executiu, judicial, mediàtic, econòmic,...) no han pogut tenir la iniciativa en no ser capaços de formular propostes que defineixin un marc de diàleg i negociació. Confiar-ho tot a la judicialització i la repressió sense reconèixer la naturalesa genuïnament política del conflicte ha limitat molt el seu marge de maniobra. Al seu torn, en les files del bloc independentista sembla obrir-se pas el reconeixement que s'han produït greus errors d'apreciació. Errors com ara definir un calendari polític rígid o sobrevalorar la força social acumulada. I, en connexió amb aquests dos fets, confondre la distinció gramsciana entre la lògica de la *guerra de posicions* i la lògica de la *guerra de moviments*. Un error semblant al que van cometre els dirigents de Podemos amb la seva ingènua il·lusió de *l'assalt al cel*. Instal·lats en la lògica de la *guerra de posicions*, l'independentisme necessita recuperar el control de les institucions. Això no permet establir una situació de normalitat plena, que no és possible ni desitjable mentre hi hagi exiliats i presos polítics, però és la condició bàsica per a plantejar la continuïtat del conflicte democràtic amb l'Estat en un terreny més favorable. Com? Bàsicament, defensant les institucions i desplegant polítiques republicanes de marcat accent social i cultural. Les topades amb un govern central condicionat per la dura rivalitat nacionalista entre el PP i Ciudadanos seran inevitables i recurrents. I probablement, per tal de fer front a l'anunciada *causa general* contra l'independentisme, des de Catalunya caldrà mantenir la combinació de l'acció institucional i el compromís cívic i autoorganitzat de la població. Això i impulsar la internacionalització judicial i comunicativa.

PER CONCLOURE...

Quins podrien ser els principis inspiradors de les polítiques republicanes? Apuntem només algunes consideracions:

A diferència de l'elitisme noucentista, que va inspirar el darrer gran projecte burgès de modernització de Catalunya, el projecte republicà es vol de caràcter democràtic, multitudinari i popular. Necessita recrear la nació per adaptar-la a la seva diversitat interna, a la seva nova marca de classe plebea i a les condicions de la globalització en el curs de la construcció de l'estat. Aquest propòsit necessita un

replantejament profund de les relacions entre el sistema polític i la societat civil. La ciutadania republicana, lliure i responsable, ha de trobar canals de participació activa en la presa de decisions polítiques, més enllà de la delegació i la tria de representants. Cal, doncs, facilitar la tasca de les organitzacions cíviques, sindicals, socials o culturals existents; i cal també facilitar nous instruments de participació que expressin l'apoderament d'un veritable «tercer sector» en la política.

Una de les claus del nou republicanisme és la proximitat entre les institucions o les administracions i el conjunt de la població. Sense aquesta proximitat, que facilita la reciprocitat —la circulació permanent i en totes les direccions de la informació i de les propostes— l'espai públic es dilueix i perd densitat. Però la proximitat ja ha deixat de ser una qüestió primordialment territorial per esdevenir, cada vegada més, una qüestió social. I la proximitat exigeix, avui, l'assumpció plena de la complexitat i la diversitat interna del país. Per això el projecte d'aquest republicanisme no és nacionalista sinó nacional; té una identitat composta que caldrà anar definint col·lectivament, però no és identitari; i es reconeix permanentment obert, permeable i inacabat. Aquesta concepció de la identitat-projecte ens porta al paper central de la cultura com a punt de partida per procedir a repensar i reorientar el país, el seu model econòmic i social, els seus valors inspiradors, el seu sistema polític.

La cultura és el millor punt de partida per procedir a la revisió crítica de la pròpia tradició -tradicions- i empeltar-la de tradicions noves, debatudes i triades per les generacions actuals. La cultura conté els nostres llenguatges, l'educació i la comunicació, l'art i la ciència. La cultura és el receptacle més inclusiu de la diversitat de les d'experiències de les persones que componen la nostra societat; i és també la suma de les expressions, reflexions, propostes i projectes que deriven d'aquelles experiències. La cultura conté els estils de vida, les sensibilitats, l'energia i el talent creatiu, les perspectives, els relats, les formes de consciència, les tribulacions de tota la comunitat. Per això, per la seva transversalitat, per la seva capacitat alhora singularitzadora i aglutinadora, per la seva vocació totalitzadora, per la seva incomparable virtut anticipadora i projectora de futurs possibles, val la pena dissenyar el projecte de la República des del debat obert de les idees i concepcions que facilita la cultura. Es tracta de concebre des de la cultura quina mena de societat volen bastir i compartir; i recórrer després a l'economia i la política, per trobar la forma concreta que han de prendre el propòsit formulats.

Un apunt final específic sobre Barcelona i la globalització: en la lògica exposada anteriorment es fa evident la necessitat de superar definitivament el mite de les dues Catalunyaes. Fer el pas del projecte noucentista —i les rèpliques neonoucentistes— de la «Catalunya ciutat» al projecte republicà de la «Catalunya estat/Catalu-

nya xarxa» comporta la renovació dels lligams entre la gran Barcelona i la resta del país, així com amb l'euroregió europea de la que n'és epicentre.

Som en un període de fluïdesa dels canvis, però també en un punt d'inflexió en la naturalesa de les relacions entre Catalunya i l'Estat espanyol. Davant la determinació repressora de l'Estat, el primer objectiu del Govern català ha de ser la defensa de la seva població. És evident que cal prioritzar la protecció de l'autogovern i les seves institucions. Però en el conflicte de sobirania, el Govern ha de transmetre i fer efectiu que el seu principal objectiu de la legislatura és proporcionar la màxima protecció als drets i llibertats de la ciutadania. Perquè aquesta és, al capdavall, la peça bàsica de la construcció —junts— de la República. ◀

CARÀCTERS 82

Entrevista a Ignasi Mora per Isabel Canet Ferrer.

Articles de Javi Lozano-Seser, Lluís Alpera, Lluïsa Julià, Victor Obiols, Gaspar Valero...

Jordi Marín: «A la recerca de l'*homo lector*» (sobre *L'assassí que estimava els llibres*, de Martí Domínguez).

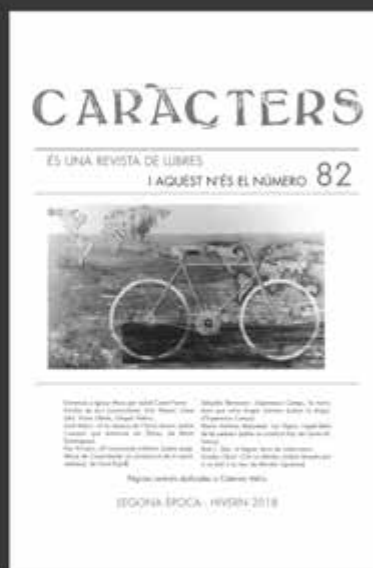
Pau Viciano: «El noucentista militant» (sobre *Josep Maria de Casacuberta: La construcció de la nació catalana*, de Faust Ripoll).

Sebastià Bennasar: «Esperança Camps, la narradora que volia dragar ànimes» (sobre *La draga*, d'Esperança Camps).

Maria Antònia Massanet: «La lògica inapel·lable de les pedres» (sobre *La condició litia*, de Carles M. Sanuy).

Iban L. Llop: «L'Alguer, terra de valencians».

Sandra Obiol: «Cal no oblidar» (sobre *Vestides per a un ball a la neu*, de Monika Zgustova).

PÀGINES CENTRALS DEDICADES A CATERINA VALRIU

Informació i subscripcions

PUV C/ Arts Gràfiques, 13. 46010 València. Tel.: 96 386 41 15 - Fax: 96 386 40 67 caracters@uv.es